

Hyväksytty johtokunnassa 16.9.2002

Kuluttajatutkimuskeskuksen kehittämislinjaukset sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2004–2007

A. Kehittämislinjaukset ja toimintasuunnitelma vuosille 2004 – 2007

Kuluttajatutkimuskeskus tuottaa ja välittää ajankohtaista tutkimustietoa kotitalouksien toiminnasta ja kuluttajien käyttäytymisestä, markkinoiden toimivuudesta sekä kuluttajien asemasta yhteiskunnassa.

Tutkimustiedon avulla voidaan edistää kuluttajien ja kotitalouksien hyvinvointia ja vaikutusmahdollisuuksia, vahvistaa kuluttajien ja elinkeinoelämän yhteistyötä, edistää käyttäjälähtöisen teknologian ja talouden kestävästä kehityksestä sekä parantaa kansallista kilpailukykyä.

Kuluttajien ja kansalaisten näkemykset ovat aiempaa selvemmin hallinnollisten ja muiden kehittämishankkeiden pohjana. Kuluttajahallinnon lisäksi tutkimustietoa tarvitaan erityisesti teknologia-, elintarvike-, ympäristö- ja tietoyhteiskuntastrategioiden samoin kuin toimivien markkinoiden ja yrittäjyyden kehittämiseen. Kansalaisen ja kuluttajan näkökulma on korostumassa myös talous- ja sosiaalipolitiikan piiriin kuuluvissa kehittämishankkeissa. Kansainvälinen, ml. sisämarkkinoiden kehitys osoittaa, että kysyntään liittyvät asiat sekä kuluttajien ja asiakkaiden odotukset ovat yhä useammin perusteluina erilaisissa kehittämishankkeissa. Kiinnostus kulutustutkimukseen ja sen tuloksiin kasvaa sekä kotimaisilla että kansainvälisillä foorumeilla.

Vaikuttavuus

Kuluttajatutkimuskeskus tukee tutkimuksen ja tietopalvelun avulla kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan teknologia-, kuluttaja- ja kilpailupoliittista kehittämistä. Se tuottaa tutkimustietoa myös muiden hallinnonalojen asiantuntijoille päätösten tueksi. Tutkimuskeskus osallistuu kansallisen kuluttajapoliittisen ohjelman toteutukseen.

Tutkimuskeskusta kehitetään kansainvälisesti tunnustetuksi omalla osaamisalueellaan. Tutkimuskeskus tuottaa kansainvälisesti arvostettua asiantuntijaosaamista kuluttaja- ja kotitalousalan tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Tutkimuskeskus osallistuu mahdollisuuksien mukaan pohjoismaisten ja EU:n tutkimusohjelmien linjausten laadintaan ja hankkeiden toteuttamiseen.

Tutkimuskeskuksen tietopalvelu kokoaa ja välittää kansallista kulutustutkimusta koskevaa tietoa. Sähköistä tiedonvälitystä kehitetään palvelemaan asiakkaiden tiedontarpeita.

Tutkimusstrategia

Tutkimuskeskuksen pysyvinä osaamisen alueina ovat

- kotitalouksien toiminta ja kuluttajien käyttäytyminen
- markkinoiden toimivuus
- kuluttajien asema yhteiskunnassa.

Tutkimuskeskus suuntaa toimintansa yhteiskunnallisesti merkittävälle aihealueelle. Monivuotiset (3–4 vuotta) ja usean tutkijan työpanokseen perustuvat laaja-alaiset tutkimuskokonaisuudet pystyvät parhaiten vastaamaan myös ulkopuolisten rahoittajien tarpeisiin. Lisäksi tutkimuskeskus vastaa toimialaansa liittyviin tutkimus- ja selvityspyyntöihin.

Tutkimuskeskuksen visio- ja strategiatyössä ilmaistu tahtotila keskuksen tulevasta kehittämisestä ja asemasta vuonna 2010 toteutuu kehittämällä tutkimustoimintaa kansainvälisten laatuksien mukaisesti. Tavoitteena on, että tutkimuskeskusta arvostetaan paitsi kansallisesti myös kansainvälisesti laadukasta tutkimusta tekevänä ja ajankohtaiseen tutkimuskysyntään vastavana asiantuntijalaitoksena. Tutkijoita kannustetaan hakeutumaan tutkijavaihtoon ulkomaisiin tutkimuslaitoksiin ja yliopistoihin ja julkaisemaan tutkimustuloksia kansainvälisissä julkaisusarjoissa. Samalla vahvistetaan tutkijoiden kysyntää asiantuntijoiksi kansainvälisiin työryhmiin.

Tutkimusstrategiassa painotetaan edelleen tutkimusotteiden moninaisuutta ja eri tieteenalojen hyödyntämistä tutkimuskysymysten tarkastelussa. Erityisesti kansainvälistyvän sähköisen kaupan tutkimusalueella tarvitaan yhteistyötä kuluttajaoikeuteen perehtyneiden asiantuntijoiden kanssa. Tulevaisuudessa yhä useammalla tutkimusalueella toimitaan kansallisen kysymyksenasettelun ohella kansainvälisten kysymysten parissa. Juridisen tutkimusyhteistyön vahvistamista puoltaa myös integroituminen EU:n tutkimusohjelmiin.

Tutkimusstrategiassa vahvistetaan perinteisesti vahvan aineistolähtöisen tutkimuksen hyödyntämistä osana akateemisia opinnäytteitä ja jatko-opintoja. Tutkimusosaamisen kasvattaminen akateemiseen suuntaan parantaa myös tutkimuskeskuksen ja tutkijoiden kilpailukykyä kansainvälisillä tutkimusmarkkinoilla.

Tietopalvelustrategia

Kuluttajatutkimuskeskus on ylläpitänyt ja kehittänyt vuodesta 1992 lähtien KULTU-tietokantoja välittämään kansallista kulutustutkimustietoa. Kuluttajaa ja kulutusta koskevaa muuta tietoa on lisäksi runsaasti eri organisaatioiden tietokannoissa. Tarve kehittää kuluttajaportaali on noussut esiin monissa yhteyksissä. Tietojärjestelmä kokoaisi yhteen kuluttajia ja kulutusta koskevan tiedon julkishallinnosta, järjestöistä ja yrityksistä. Järjestelmään voitaisiin liittää myös pohjoismaiden ja EU-maiden tietokantoja. Tietojärjestelmän aikaansaaminen edellyttää eri tahojen laajaa yhteistyötä sekä kehittämisvaiheen ja ylläpidon erillisresursointia. Vuonna 2002 on valmisteltu aie-ehdotus EU:n 6:n tein puiteohjelmaan kuluttajaportaalin kehittämisestä. Hankkeen edistyminen riippuu ehdotuksen käsittelystä puiteohjelmassa.

Tietopalvelun kehittämistyö suuntautuu KULTU-tietokantojen sisällön kehittämiseen ja uudistamiseen sekä käytön helpottamiseen. Lisäksi julkaisuja siirretään enemmän nettiin. Omien sähköisten tuotteiden kehittämistyötä jatketaan. Sisäisessä viestinnässä kehitetään edelleen intranetin tietosisältöä.

Henkilöstöstrategia

Tutkimuskeskuksen vision ja tulostavoitteiden saavuttamisen ehtona on motivoitunut ja osaava henkilöstö. Tutkimuskeskuksen edellytyksiä kilpailla osaavista henkilöistä pyritään parantamaan vahvistamalla asiantuntemusta sekä parantamalla työsuhte-etuja ja henkilöstön hyvinvointia.

Asiantuntemuksen vahvistaminen

Kansainvälistymisen sekä ulkopuolisen tulorahoituksen haasteet edellyttävät tutkimuspäälliköiden kiinnittämistä entistä enemmän tutkimustehtäviin: uusien hankkeiden käynnistämiseen, rahoituksen järjestämiseen, projektien ohjaukseen ja myös tutkimuksen tekoon. Tutkimusjohtaja edustaa tutkimusta yleishallinnossa ja johtoryhmätyöskentelyssä. Lisäksi hän vastaa osaltaan kansainvälisten hankkeiden koordinoinnista sekä kansainvälisestä verkottumisesta ja yhteistyöstä. Tutkimusjohdon tieteellistä ja kansainvälistä osaamista vahvistetaan myös tutkimusprofessorin viralla.

Tutkimuskysynnän kasvu edellyttää tutkijaresurssien vahvistamista ja osaamisen pitämistä tutkimuskeskuksessa. Tutkimushenkilöstön määrää voidaan lisätä mikäli ulkopuolinen rahoitus kasvaa. Kuitenkin budjettivaroin ylläpidettävien tieto- ja muiden tukipalveluiden kapasiteetti asettaa kasvulle rajat.

Kansainvälistymisen haasteet edellyttävät tutkijaosaamisen jatkuvaa kehittämistä. Keinoina pitää yllä ja nostaa osaamistasoa ovat jatkokoulutautumisen tukeminen sekä menetelmä-, kieli- ja muun koulutuksen tarjoaminen. Tutkijoiden osallistumista myös kansainväliseen post doc – koulutukseen ja tutkijavaihtoon tuetaan. Lisäksi tutkijoita kannustetaan julkaisemaan tutkimuksia kansainvälisissä tieteellisissä julkaisuissa.

Muun kuin tutkimushenkilöstön osaamista vahvistetaan kieli- ja atk-koulutuksen sekä ammatillisen täydennyskoulutuksen avulla.

Työsuhde-etujen ja hyvinvoinnin parantaminen

Tutkimushenkilöstöstä noin puolet työskentelee vuosina 2002-2003 määräaikaisessa työssä, valtaosa heistä vuoden sopimuksilla. Tavoitteena on varmistaa entistä useamman tutkijan työsuhteen jatkuvuus kahdeksi–kolmeksi vuodeksi kerrallaan osana monivuotisia tutkimusrahoitussopimuksia. Muun henkilöstön osalta tavoitteena on vakinaistaa taloussuunnittelijan virka.

Uutta palkkausjärjestelmää on suunniteltu tiiviisti vuosina 2000-2002. Tavoitteena on vuodesta 2003 lähtien siirtyä uuteen järjestelmään. Siirtymäkauden pituus on toistaiseksi avoin.

Keinoina parantaa henkilöstön fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia ovat myös joustavat työaikajärjestelyt, mahdollisuus etätyöhön, työterveyshuollon palvelut sekä liikunta- ja virkistystoiminta. Henkilöstön työtyytyväisyys ja työilmapiiri kartoitetaan vuosittain.

Hallinnon kehittäminen

Suunnitelmakaudella toimitaan vuosina 2001-2003 täsmentyvän organisaatorakenteen pohjalta. Tutkimusjohdon ja tutkijaryhmien organisoitumisessa etsitään entistä toimivampia ratkaisuja.

Tutkimuskeskus saa osan hallintopalveluista korvauksetta Kuluttajavirastosta vuosittain tarkistettavaan hallintopalvelusopimukseen perustuen. Palveluihin sisältyy hallinnon perustehtävien (maksuliike, kirjanpito, arkistointi, työsuhdeasioiden valmistelu ym.) hoitaminen, ei kuitenkaan Kuluttajatutkimuskeskuksen tarpeista lähtevä kehittämistyö. Tästä tutkimuskeskus vastaa itse. Kuluttajaviraston palveluja ja osaamista pyritään hyödyntämään kehittämishankkeissa.

Tutkimuskeskuksella ei ole ollut perustamisestaan lähtien taloushallinnon suunnitteluun ja kehittämiseen varattua virkaa. Siirtyminen itsenäiseksi tilivirastoksi ja nettobudjettiin vuonna 1999 samoin kuin ulkoisen rahoituksen kasvu ovat lisänneet taloushallinnon tehtävien määrää ja vaativuutta. Tehtäviä on hoidettu väliaikaisin sisäisin järjestelyin ja syksyllä 2001 palkatun määräaikaisen taloussuunnittelijan työnä. Tavoitteena on saada taloussuunnittelijan virka ja sen rahoitus budjettikehyksistä vuonna 2004.

Tutkimuskeskuksen kehittymistä osaavaksi tietotaloksi tuetaan vuonna 2003 laadittavan tietohallintostrategian linjausten ja tietoturvallisuudesta laadittujen menettelytapojen mukaisesti.

Rahoitusstrategia

Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimusohjelma perustuu asiakaslähtöisyyteen. Kun tutkimuskeskus laatii pitkän tähtäimen toimintasuunnitelmia ja suunnittelee yksittäisiä hankkeita, se järjestää sekä rahoittaja- että hyödyntäjätahojen kanssa seminaari- ja keskustelutilaisuuksia tutkimustarpeiden esiin nostamiseksi ja täsmentämiseksi.

Rahoitusstrategian perustana on suora budjettirahoitus (70–80%) ja sitä täydentävä tulorahoitus (30–20%). Tulot muodostuvat saadusta tutkimusrahoituksesta ja julkaisujen myynnistä. Tutkimuskeskuksella ei ole säädöksiin perustuvia velvoitteita, joista kertyisi palvelumaksuja. Kuluttajatutkimuskeskus voi ottaa vastaan lahjoituksia toimintaansa varten.

Budjettirahoituksen tavoitteena on turvata tutkimuskeskuksen pitkäjänteinen kehittäminen sekä tutkimus- ja menetelmäosaamisen kasvattaminen. Budjettirahoitus takaa myös sen, että tutkimustoiminnan linjat ja kehittämisen painopisteet voidaan asettaa puolueettomasti, yksittäisistä ulkopuolisista rahoittajista riippumatta. Budjettirahoitusta tarvitaan myös laitoksen infrastruktuurin ylläpitoon, tietopalveluun ja tietohallintoon. Tutkimuskeskukselle asetettua kuluttajatutkimuksen kehittämis- ja koulutusvastuuta ei voida myöskään rahoittaa projektivaroin, vaan siihen käytetään budjettirahoitusta.

Tutkimuskeskuksen ulkopuolinen tulorahoitus koostuu pääasiassa yhteishankkeisiin myönnetystä julkisesta, keskeisimmin eri ministeriöiden myöntämästä osarahoituksesta. Kuluttajatutkimuksen keskeisillä hyödyntäjätahoilla, kuluttajaviranomaisilla ja kuluttajajärjestöillä, ei ole määrärahoja yleisen kuluttajatutkimuksen rahoittamiseen, vaikka niillä on runsaasti tutkimustiedon tarpeita.

Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltu maksullinen toiminta koostuu julkaisujen myynnistä ja yritysten tai muiden tahojen kanssa tehdyistä tutkimussopimuksista. Maksullisen toiminnan tuottama tulorahoitus edustaa enintään 5% ulkopuolisen tulorahoituksen määrästä eikä sen osuutta ole tarkoitus lisätä.

Kuluttajatutkimuskeskuksen palveluilla, mm. käyttäjälähtöisellä tuote- ja palvelututkimuksella, on kysyntää myös yrityksissä. Yritysten kuluttajatiedon tarpeisiin vastaaminen veisi väistämättä laitoksen toimintastrategiaa lähemmäs markkinatutkimuslaitosten toimintakäytäntöjä ja palveluja. Valtion tutkimuslaitoksilta edellytetään kuitenkin toiminnan avoimuutta ja tulosten julkisuutta, mikä rajoittaa yritysten toimeksiantoja. Tutkimustulosten laajaa hyödynnettävyyttä ja julkisuutta koskevien periaatteiden vuoksi tutkimuskeskuksen rahoituspohjaa ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä merkittävästi laajentamaan yritysrahoituksen tai muun kaupallisen rahoituksen suuntaan. Siltä osin kuin tutkimushankkeissa on yritysten kanssa konsortioyhteistyötä, esimerkiksi Tekesin tai maa- ja metsätalousministeriön elintarvikeklusterin rahoittamana, Kuluttajatutkimuskeskus on ollut ja pyrkii edelleenkin mukaan yhteistyöhön.

B Taloussuunnitelma 2004 – 2007

Vuoteen 2007 tutkimuskeskuksen kokonaisbudjetin arvioidaan kasvavan 64 500 euroa vuoden 2003 tasosta (TAE) (taulukko). Nettomenoissa suunnitelmakaudella on lisäystä 130 000 euroa ja tulo-rahoituksessa laskua 65 500 euroa. Nettomäärärahaan esitetään 50 000 euron vuotuista korotusta. Suunnitelmakauden talous rakentuu keskeisesti aiempien vuosien siirtomäärärahan hallittuun käyttöön. Siirtomäärärahaa tullaan käyttämään uuden palkkausjärjestelmän edellyttämiin palkkausten korotuksiin.

Ulkopuolisen tulo-rahoituksen hankintamahdollisuudet nykyisellä henkilöstömäärällä ovat ylärajoilla jo vuonna 2003. Suunnitelmakaudelle esitetty 800 000 euron tulotavoite kattaa 30 % bruttomenoista. Tavoite edellyttää tutkimushenkilöstöltä vuosittain mittavia ponnisteluja rahoituksen hankinnassa. Koska valtion budjettirahoitusta ei ole mahdollista juurikaan lisätä, Kuluttajatutkimuskeskus on ”saavuttanut mittansa”.

Suunnitelmakaudella vuodelle 2004 kirjattua nettomäärärahan lisäystä (50 000 euroa) perustellaan osarahoituksena taloussuunnittelijan ja tutkimusprofessorin palkkaukseen. Taloussuunnittelijan virka on välttämätön samoin kuin tarve rahoittaa se hallintotehtävänä nimenomaan budjettivaroista. Taloussuunnittelija on toiminut tutkimuskeskuksessa marraskuusta 2001 lähtien määräaikaisena työsopimussuhteisena.

Kuluttajatutkimuskeskuksen talousarvio vuosina 2004–2007 (euro)

	2003 TAE	2003 sis.arvio	2004	2005	2006	2007
Bruttomenot	2 605 500	2 650 000	2 670 000	2 670 000	2 670 000	2 670 000
– palkkaukset	1 659 900	1 780 000	1 800 000	1 800 000	1 800 000	1 800 000
– vuokrat	250 800	230 000	230 000	230 000	230 000	230 000
– muut kulutusmenot	644 800	590 000	590 000	590 000	590 000	590 000
– investoinnit	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Bruttotulot	865 500	865 000	800 000	800 000	800 000	800 000
Maksullisen toiminnan tulot	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Muut tulot, yhteishankkeet	855 500	855 000	790 000	790 000	790 000	790 000
Nettomenot	1 740 000	1 785 000	1 870 000	1 870 000	1 870 000	1 870 000
Nettomääräraha	1 740 000	1 740 000	1 790 000	1 790 000	1 790 000	1 790 000
Siirto- ja muiden määrärahojen käyttö	0	45 000	80 000	80 000	80 000	80 000